

JUAN LUIS PORCAR ORIHUELA

Un país en gris i negre

MEMÒRIA HISTÒRICA I REPRESSIÓ
FRANQUISTA A CASTELLÓ

4a edició
ampliada

PRÒLEG DE
MARTÍ DOMÍNGUEZ

HISTÒRIA
MEMÒRIA
COL·LECCIÓ
UNIVERSITAT JAUME I

UJI UNIVERSITAT
JAUME I

Un país en gris i negre

MEMÒRIA HISTÒRICA I REPRESSIÓ FRANQUISTA A CASTELLÓ

COL·LECCIÓ HISTÒRIA I MEMÒRIA

DIRECCIÓ

Vicent Sanz Rozalén. Universitat Jaume I de Castelló

CONSELL CIENTÍFIC

Mónica Moreno Seco (Universitat d'Alacant)

Antonio Cazorla Sánchez (Trent University)

María Pilar Salomón Chéliz (Universidad de Zaragoza)

David Ginard Féron (Universitat de les Illes Balears)

Andreu Mayayo Artal (Universitat de Barcelona)

Toni Morant Ariño (Universitat de València)

Zira Box Varela (Universitat de València)

Antonio Míguez Macho (Universidade de Santiago de Compostela)

Miguel Ángel del Arco Blanco (Universidad de Granada)

María Sierra Alonso (Universidad de Sevilla)

Sara Prades Plaza (Universitat de València)

Javier Moreno Luzón (Universidad Complutense de Madrid)

Nicolás Sesma Landrin (Université Grenoble-Alps)

Eduardo González Calleja (Universidad Carlos III)

Rosa Monlleó Peris (Universitat Jaume I)

Anne Walsh (University of Sidney)

Carme Agulló Díaz (Universitat de València)

Leandro Alvarez Rey (Universidad de Sevilla)

Javier Navarro Navarro (Universitat de València)

Hélène Soubeyroux (Université François Rabelais-Tours)

Queralt Solé Barjau (Universitat de Barcelona)

Juan Luis Porcar Orihuela

Un país en gris i negre

MEMÒRIA HISTÒRICA I REPRESSIÓ FRANQUISTA A CASTELLÓ

4a edició, ampliada i revisada

Pròleg de Martí Domínguez

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSITAT JAUME I. Dades catalogàfiques

Noms: Porcar, Joan Lluís, autor | Domínguez Romero, Martí, 1966- escriptor d'un pròleg | Universitat Jaume I. Publicacions, entitat editora

Títol: Un País en gris i negre : memòria històrica i repressió franquista a Castelló / Juan Luis Porcar Orihuela ; pròleg de Martí Domínguez

Descripció: 4ª edició, ampliada i revisada | Castelló de la Plana : Publicacions de la Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions, [2025] | Col·lecció: Història i memòria; 3 | Inclou referències bibliogràfiques

Identificadors: ISBN 978-84-10349-88-9 (paper) | ISBN 978-84-10349-89-6 (pdf)

Matèries: Persecucions polítiques – Comunitat Valenciana – Castelló -- 1939-1975 | Castelló (Comunitat Valenciana) – Història -- 1939-1975

Classificació: CDU 323.281(460.311)"1939/75" | CDU 94(460.311)"1939/75" | THEMA JPV R 1DSE-ES-TB 3MPQ-ES-A

Publicacions de la Universitat Jaume I és una editorial membre de l'UNE, cosa que en garanteix la difusió i comercialització de les obres en els àmbits nacional i internacional. www.une.es.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat d'excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra.

Director de la col·lecció: Vicent Sanz Rozalén

© Del text: Juan Luis Porcar Orihuela, 2025

© De les imatges: els seus autors, 2025

Il·lustració de la coberta: dones al pati de la presó de Castelló, fotografia cedida per la família Benages. *Arxiu fotogràfic del GRMHC*

© De la present edició: Publicacions de la Universitat Jaume I

Primera edició: 2013

Segona edició: 2016

Tercera edició: 2020

Quarta edició: 2025

Coordinació editorial: M. Carme Pinyana i Garí

Edita: Publicacions de la Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions
Campus del Riu Sec. Edifici Rectorat i Serveis Centrals. 12071 Castelló de la Plana
www.tenda.uji.es   publicacions@uji.es

ISBN paper: 978-84-10349-88-9

ISBN pdf: 978-84-10349-89-6

DOI: <http://dx.doi.org/10.6035/HistoriaMemoria.3>

Dipòsit legal: CS 429-2025

Aquest llibre, de contingut científic, ha estat avaluat per persones expertes externes a la Universitat Jaume I, mitjançant el mètode denominat revisió per iguals, doble cec.

ÍNDIX

Pròleg

<i>Martí Domínguez</i>	9

EL PAÍS DELS NOSTRES AVIS, UN PAÍS EN GRIS I NEGRE	13

1. RECERCA I MEMÒRIA HISTÒRICA	19

1.1. Recerca i memòria	19

1.2. Recuperant la memòria històrica a Castelló	26

2. LA REPRESSIÓ FRANQUISTA	41

2.1. Violència i repressió física	41

2.2. La destrucció de la legalitat republicana i la nova legislació repressiva	49

2.3. La llei de responsabilitats polítiques	51

2.4. El treball, la moral i les dones	53

3. LA MAQUINÀRIA REPRESSIVA EN MARXA: LES EXECUCIONS, LA PRESÓ I LA REPRESSIÓ DEL MAQUIS	63

3.1. Guerra, violència en la rereguarda i ocupació	63

3.2. Fugides, denúncies, detencions i interrogatoris	73

3.3. La justícia de Franco	79

3.3.1. La «justícia al revés» i la venjança dels repressors	80

3.3.2. Les execucions	90

3.4. La presó	93

3.4.1. El final de la guerra: camps de concentració i empresonaments	93

3.4.2. Les presons franquistes	99

3.5. La repressió del maquis	118

3.5.1. La guerrilla a les comarques de Castelló	119

3.5.2. La repressió del maquis i els seus «col·laboradors»	121

4. LA REPRESSIÓ FRANQUISTA A LES COMARQUES	
DE CASTELLÓ I LES SEUES VÍCTIMES MORTALS	127
4.1. Investigant la repressió	127
4.2. Tipologia repressiva i quantificació	130
4.2.1. Repressió extrajudicial	134
4.2.2. El «terror fred»: consells de guerra i execucions	137
4.2.3. Morts a les presons, hospitals i centres de detenció	141
4.2.4. Les víctimes de la repressió: el maquis i els seus «col·laboradors»	144
4.3 La repressió franquista segons comarques	147
5. LES VÍCTIMES DE LA REPRESSIÓ FRANQUISTA	
ESTUDI GEOGRÀFIC	151
5.1. Els Ports	151
5.2. El Baix Maestrat	178
5.3. L'Alt Maestrat	217
5.4. L'Alcalatén	235
5.5. L'Alt Millars	251
5.6. L'Alt Palància	263
5.7. La Plana Alta	276
5.8. La Plana Baixa	325
5.9. Víctimes de la repressió franquista a la província de Castelló de veïnatge desconegut o d'altres províncies de l'Estat	378
5.10. Castellonencs morts als camps d'extermini	390
6. LES FOSSES DE LA MEMÒRIA. EXHUMACIONS	
A CASTELLÓ	399
6.1. Exhumacions al cementeri de Castelló	403
6.2. Exhumacions de víctimes de la repressió franquista en altres localitats de les comarques de Castelló	459
EPÍLEG I CONCLUSIONS	469
FONTS HISTÒRIQUES I BIBLIOGRAFIA	473

PRÒLEG

*... se'ls enterrava en les condicions més depriments
i desemascaradores de l'ésser humà...*

Thomas BERNHARD, *L'origen*

Aquest és un llibre que naix des de la probitat i la perplexitat. Des de la probitat perquè el que anima la investigació de Juan Luis Porcar sobre la repressió franquista és contar una història tan esglaiadora com injusta. I des de la perplexitat perquè tot al llarg d'aquestes pàgines queda reflectida la sorpresa de l'historiador al davant del silenciament de tots aquests fets. Sobre aquests dos grans engranatges s'estructura aquest llibre i, també, bona part de l'activitat investigadora de Porcar. El desig de retre homenatge a unes víctimes innocents oblidades per quasi tots i posar de manifest la sorprenent i indigna desmemòria del nostre poble.

Al meu parer, aquesta és la gran virtut de la seua investigació, duta a terme amb paciència i dedicació, estudiant arxius i actes de defunció (sovint enfrontant-se a les suspicàcies del funcionari de torn), entrevistant testimonis que encara poden aportar la seua visió (que amb massa freqüència no coincideix amb l'oficial), recopilant dades de la premsa del moment, contrastant els seus resultats amb altres investigacions (de vegades massa amateurs), i al final intentant refer aquell gran puzzle que és el passat. Juan Luis Porcar té mètode i disciplina, és un bon corredor de fons, i tan sols tem que alguns possibles informants desapareguen sense poder contar la seua experiència. Durant la seua investigació, alguns dels seus testimonis varen fallir, com ara Matilde Alcón, que va proporcionar noves dades sobre la repressió a Vistabella del Maestrat. En molts sentits, la investigació de Porcar és una carrera, una cursa contra el temps. Una carrera perquè el temps no es menja la memòria, i per a tractar de salvar-la.

Això fa d'aquesta investigació un treball molt especial. És la història que no s'ha contat, la història dels vençuts, que massa sovint, i després de més de trenta anys de democràcia, no coincideix amb el relat oficial. La versió consolidada, en ocasions basada exclusivament en l'informe de la Guàrdia Civil, ha sobreviscut engolint-se les dades i fets reals. S'ha oficialitzat i s'ha convertit en l'única. Per això, tots aquests testimonis que Juan Luis Porcar ha anat recollint, alguns quasi *in extremis*, resulten d'una gran importància. De vegades, tenen l'emoitivitat de ser l'últim testimoni vivent d'uns fets, de ser l'última oportunitat per a reescriure la història, almenys aquell bocí de la història.

En algunes localitats de Castelló, la repressió franquista fou especialment sagnant, com ara a l'Alcora, on moriren moltes persones innocents. Porcar ho explica perquè en aquestes localitats hi hagué anteriorment una forta repressió republicana, i amb l'arribada de les tropes franquistes es va produir la reacció contrària. Aquest llibre també és, en aquest sentit, la crònica d'una matança, planificada a l'inici de la guerra pels colpistes i executada durant els següents vint anys, sense perdó. Al llarg d'aquestes pàgines es dona bona mostra de la manca de magnanimitat dels vencedors, de l'ajusticiament massiu, de l'aixafament fins a la total aniquilació dels vençuts, de la desgràcia que es va abatre sobre tantes i tantes persones, culpables o no dels crims dels quals se'ls acusava. El franquisme fou una dictadura d'una extremada crueltat (no una «dictablanda» com massa sovint la dreta espanyola vol fer creure), i aquest llibre és una prova més, i irrefutable, d'aquell sistema d'extermini del contrari. Sobta la manca de generositat dels vencedors, que al capdavant havien protagonitzat un colp d'estat, i com la punició fou extrema sobre els militars que s'havien mantingut fermes en el seu jurament de fidelitat a la República. Porcar va amuntonant dades i més dades, i el lector extrau les seues conclusions, de vegades atabalat i estamordit per l'allau de defuncions, sinistres i terribles.

A la repressió republicana va seguir la repressió franquista, i tant en un bàndol com en l'altre es varen produir crims massius contra civils indefensos. Ara bé, la repressió franquista fou protagonitzada per l'Estat i es va allargar durant quaranta anys de dictadura (i durant vint anys es varen produir execucions per fets ocorreguts durant la guerra). La força de l'Estat franquista va caure amb tot el seu pes

sobre una bona part de la societat, desprotegida, inerme, que no era culpable de res més que ser d'esquerres (o d'haver caigut en el bàndol republicà, de vegades sense tenir al darrere unes fortes conviccions polítiques). És important distingir entre aquestes dues repressions, la republicana i la franquista: si la primera fou duta a terme fonamentalment per escamots més o menys incontrolats, i en general d'esquena a la voluntat del Govern de la República, la franquista es va conduir des del mateix sistema d'un Estat, constituït i reconegut a Europa. Una bona part d'aquests ajusticiaments es varen fer sense cap judici, aplicant la llei de fugues, matant indiscriminadament innocents. Són pròpiament crims d'Estat, que ningú no ha investigat a fons, i que varen afectar especialment els masovers durant la guerra contra els maquis. Les llistes d'innocents (de masovers i enllaços que suposadament «col·laboraven» amb els maquis) són astoradores.

Aquest treball, al capdavant, deixa ben palesa la impunitat en la qual varen quedar aquells crims, i la manera tan covarda com tota una societat va passar pàgina. Si els republicans varen pagar ben cars els seus crims durant la guerra (capellans i gent conservadora assassinada fredament, sovint amb extremada crueltat), els militars colpistes, que després varen protagonitzar els episodis més foscs de la repressió, varen eixir victoriosos, i no han hagut de donar comptes al davant de la justícia, ni tan sols d'una manera simbòlica i testimonial. Pot ser que es tracte de l'únic estat europeu que ha sofert una dictadura i en la qual els seus inductors no han hagut d'enfrontar-se a la justícia, i han gaudit plenament de tot el poder atresorat i del seu usdefruit. Un poder aconseguit pistola en mà.

Aquest llibre de Juan Luis Porcar recorda els vençuts, tan vençuts que molts d'ells (la immensa part) no han pogut explicar la seua història. Se centra a Castelló, però no cal dir que el que ens conta s'ha repetit tot al llarg de la geografia espanyola. Per això el silenci que denuncia és encara més greu i més escandalós, i llibres com aquest, o iniciatives com la del Grup per la Memòria Històrica de Castelló, són més necessaris que mai, abans que el pas del temps siga del tot insalvable.

MARTÍ DOMÍNGUEZ
Universitat de València

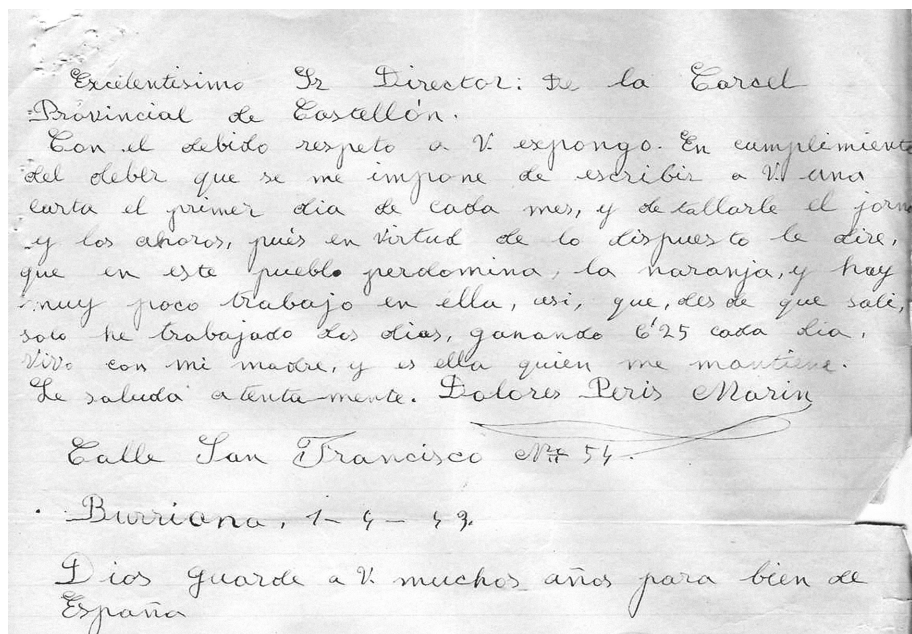

EL PAÍS DELS NOSTRES AVIS, UN PAÍS EN GRIS I NEGRE

Dolores Peris, dona d'Hilario Ferrer Cherta,¹ condemnat a mort i afusellat, va ser acusada d'adhesió a la rebel·lió i condemnada a dotze anys i un dia de presó. Va estar reclosa des de l'abril de 1939 a les presons de Santa Clara a València, Castelló, Borriana i Guadalajara. L'any 1944 va obtenir la llibertat condicional. La repressió –els afusellaments, les tortures i la presó– no eren suficients per al «Nou Règim». Les persones continuaven controlades econòmicament, socialment i psicològicament; 10 anys després de finalitzada la Guerra Civil la submissió continuava sent total i tots els reclusos en llibertat atenuada o condicional havien d'enviar regularment informes als directors de les presons, on es notificaven els diferents aspectes de la seua vida: les seues activitats, on vivien, el seu treball, la seua situació econòmica, amb qui es relacionaven, les seues amistats... Després dels primers anys d'execucions i empresonaments massius per a eliminar físicament una gran part dels perdedors de la guerra calia perpetuar-se en el poder i, per tant, mantenir controlada i aterrida la població que havia sobreviscut a les primeres onades repressives. Aquestes circumstàncies i aquesta història són ben conegudes per molts dels nostres avis i potser també dels nostres pares, però per a molts de nosaltres, per als joves i per a les noves generacions, han sigut silenciades; semblen d'un país que no és el nostre.

---

1. Hilario Ferrer Cherta, diputat provincial i regidor de l'Ajuntament de Borriana, va ser afusellat a Castelló el 21 de maig de 1940.

Excelentísimo Sr. Director: de la Cárcel
Provincial de Castellón.

Con el debido respeto a Ud. expongo. En cumplimiento
del deber que se me impone de escribir a Ud. una
carta el primer día de cada mes, y detallarle el jornal
y los ahorros, pues en virtud de lo dispuesto le diré,
que en este pueblo predomina la naranja, y hay
muy poco trabajo en ella, así, que, desde que salí,
solo he trabajado dos días, ganando 6,25 cada día.
Vivo con mi madre, y es ella quien me mantiene.
Le saluda atentamente. Dolores Peris Marín

Calle San Francisco nº 54.

Burriana, 4-4-49.

Dios guarde a Ud. muchos años para bien de
España

Carta de Dolores Peris Marín, en presó atenuada, dirigida al director de la presó de Castelló el 4 d'abril de 1949. Arxiu del Centre Penitenciari de Castelló

Excelentísimo Sr. Director de la Cárcel Provincial de Castellón.

Con el debido respeto a Ud. expongo. En cumplimiento del deber que se me impone de escribir a Ud. una carta el primer día de cada mes y detallarle el jornal y los ahorros, pues en virtud de lo dispuesto le diré, que en este pueblo predomina la naranja y hay muy poco trabajo en ella, así, que desde que salí, solo he trabajado dos días, ganando 6,25 cada día. Vivo con mi madre y es ella quien me mantiene. Le saluda atentamente Dolores Peris Marín.

Calle San Francisco n.º 54

Burriana, 4-4-49

Dios guarde a Ud. muchos años para bien de España.

Aquesta quarta edició del llibre que teniu a les mans és el resultat de més de vint anys de treball, des que vaig començar a recollir les primeres dades i redactar les primeres línies. Han sigut milers d'hores consultant documents en arxius, introduint dades en l'ordinador,

parlant i entrevistant diferents testimonis de la nostra història en nombrosos pobles de les comarques de Castelló, consultant i actualitzant bibliografia, i interpretant i analitzant tota la informació reunida.

Aquest treball s'enmarca dins dels estudis i publicacions que pretenen aprofundir i interpretar amb noves perspectives les conseqüències de la Guerra Civil i la repressió franquista i estan molt lligats, segons alguns historiadors, a la necessitat de la recuperació de la memòria de les víctimes –la seua rehabilitació i dignificació– i, per tant, a la necessitat de conèixer la veritat dels fets i difondre-la. Molts pensem que és necessària la configuració d'un projecte històric compartit entorn del nostre passat recent, a través de les polítiques de memòria oficial que configuren una societat que no es pot explicar sense comprendre els costos de la guerra, de la dictadura franquista i de la repressió que la va acompanyar. Aquesta memòria històrica centra la mirada en la víctima, i realitza un exercici de justícia històrica lluitant contra l'oblit i possibilitant la seua reparació.

Si alguna cosa es pot constatar després de tota la informació consultada en multitud de bibliografia, en els documents, en els arxius, i sobretot per les converses i entrevistes realitzades durant aquest temps, és la immensa capacitat de resignació, l'absència d'ànims de venjança –però no d'oblit i de recuperació de la dignitat– que demostren els éssers humans davant la persecució, la mort i la injustícia. Finalitzada la guerra, el nou règim franquista imposava el terror i la violència per a perpetuar-se en el poder amb un absolut menyspreu pel respecte als drets humans.

La investigació m'ha permés conèixer les víctimes, els seus noms i cognoms, les seues professions –metges, advocats, industrials, jornalers, fusters, obrers, burgesos acomodats–, les seues idees polítiques i els seus projectes per a transformar la societat, persones de diferents procedències i classes socials però que majoritàriament compartien la fidelitat a un règim legalment i democràticament constituït i la lluita per uns ideals i per un món millor i més just.

Les bases d'aquest treball de recerca es troben en la documentació dipositada en diversos arxius, en les dades que he pogut extraure de les fonts bibliogràfiques locals i altres publicacions científiques especialitzades sobre el tema, i en les informacions que aporten les vivències de testimonis de la història i familiars de les víctimes de la repressió.

Uns fets i una història –la de la Guerra Civil, la guerra dels meus pares i dels meus avis– que des de fa molts anys, pràcticament ja en la meua infància, van despertar el meu interès, el qual es va alimentar amb les contradictòries vivències que vaig recollir en testimoniatges i converses familiars, i amb la lectura d'algunes de les primeres obres de divulgació que sobre la guerra van aparèixer al principi de la transició.

Molts anys després tots van començar a sentir notícies en diversos mitjans de comunicació sobre l'anomenada memòria històrica –eren els últims anys del segle xx i van fer-se públiques les primeres informacions sobre les actuacions de l'Asociación para la Recuperación de la Memoria Histórica a Castella i Lleó, que intentava descobrir i estudiar les fosses dels assassinats pel franquisme en diferents pobles, exhumar els cossos, conèixer què és el que va passar i dignificar el nom de les víctimes i els seus familiars. Aquestes accions van incrementar l'interès que sempre he sentit pel tema i van reafirmar més el meu compromís i la meua sensibilització envers la història silenciada del conflicte, els perdedors, les víctimes...; tenia la necessitat moral i la curiositat intel·lectual per conèixer què és el que havia passat a les meues comarques i a la meua ciutat. Vaig pensar que era el moment i que calia intentar iniciar una investigació, donar forma a aquesta necessitat de coneixement de la veritat i de reparació dels danys produïts a les persones que van patir les represàlies.

Aquest treball de recerca pretén conèixer i analitzar com es va organitzar la maquinària repressiva del nou Estat al territori de la província de Castelló; donar una explicació quantitativa i proporcionar una relació nominal actualitzada de les víctimes mortals de la repressió franquista; recordar i posar noms i cognoms a les víctimes; donar veu als seus familiars perquè amb les seues paraules també escriuen aquesta història; analitzar com s'articula una repressió sistemàtica i indiscriminada sobre els vençuts des que van entrar les tropes de l'exèrcit de Franco en el territori ocupat i les seues poblacions, així com les institucions i cossos que la van exercir i els seus col·laboradors; conèixer les característiques i peculiaritats dels procediments judicials així com l'organització del sistema carcerari, i aprofundir en l'estudi d'aquesta repressió en les diferents comarques i localitats de Castelló. Amb l'anàlisi de les dades podrem valorar el caràcter eminentment polític i ideològic de la repressió estretament relacionat

amb la condició de les víctimes, i l'ús de la política penitenciària i de la lluita contra la guerrilla com una altra eina al servei de l'extermini dels adversaris polítics i dels vençuts en la Guerra Civil. Les víctimes són les protagonistes d'aquesta història, però més enllà del respecte i homenatge que pretenen aquestes pàgines, cal conèixer també com s'articula i com actua la maquinària repressiva franquista, les seues lleis, les seues institucions, qui són els seus organitzadors, instigadors, executors i delators en el nostre entorn més immediat, ja que la delació i la denúncia es van convertir en el màxim exponent de la pretesa justícia franquista. Molts d'aquells repressors i dels seus col·laboradors es van perpetuar en el poder i van manipular la història en benefici propi per a blanquejar el seu passat, intentant fer oblidar les seues responsabilitats d'una etapa violenta i sanguinària. Analitzem també les polítiques de memòria envers les víctimes de la Guerra Civil i el Franquisme, i més concretament les relacionades amb la localització de fosses i exhumacions de víctimes, accions que s'han impulsat especialment els últims anys a les nostres comarques.

La investigació s'emmarca en aquesta necessitat personal per conèixer la veritat i, també, en la creença que la societat actual té un deute que ha de satisfer envers aquelles persones, familiars de les víctimes, que anhelien tenir la constatació definitiva de la sort que van córrer els seus parents i de dignificar públicament els seus noms. Amb tot, cal recordar que aquesta història i aquest treball estan oberts als familiars d'altres víctimes de la repressió fins ara desconegudes i a totes aquelles persones coneixedores d'altres episodis repressius i, per tant, podeu fer-me arribar les vostres informacions o consultes a l'adreça que apareix tancant aquestes línies. Un estudi d'aquestes característiques és necessari a nivell local per a aprofundir en l'anàlisi quantitativa de la repressió, conèixer com funciona la maquinària repressiva i entendre la nova trama ideològica, política i social que en certa forma s'ha perpetuat en el temps a les nostres comarques i està afectant el nostre desenvolupament com a poble.

En el moment històric que avui vivim, espere que també treballs com aquest ajuden a difondre la memòria històrica i a sensibilitzar un major nombre de ciutadans sobre el reconeixement d'un règim legítim i democràtic com va ser la Segona República espanyola i els seus legítims representants en les diferents institucions de l'Estat, i envers

el respecte a les víctimes de la Guerra Civil i de la posterior repressió, i que es pugui avançar en la construcció entre tots d'una societat més justa i més tolerant, i d'una memòria col·lectiva veritablement compartida i democràtica.